

Ա. Ա. Ի Ի ժ ի շ ի ա,

եւի աեւած ենօի ծե-աղեօե ի սօե, աի ծաի օ եւծաածու մի ծեաեւի ի ե ի աաաի աեօե ե
ի նեօի եի աե Էպչաի նեի աի աի նօաածնօաաի ի ի աի ծաօի եի աե-աղեի աի օի եւածնեօաօա

ՆՐՕԵԱԷՄԻԱՅ Ի Դ ՆՈՒԹԱՕԻ ԱԱԻ ԷԱՒ Ա ԺԻ ՆՆԷԷ: ԷՆՈՒ ԾԵ×ԱՆԷԷԷ Ի Ի ՄՈ 1903–1933 ԱԱ.

1. Էնօի ծե-աղեօե ի ի սօ եւե ի ծաի աօ ծաի ծե.

Ի ծաի աօի աաի ի ե նօաօու յաեյաօոյ եղնեաաի աաի եւ եւածաի ծե «ենօի ծե-աղեօե
ի ի սօ» ի ծեի աի ծեաեւի ի ե ի ծաեօե-աղեի ի սօաւնօաաի ի սօ շաի ծի նաի, ա -աղնօի ի նօե
ա ի աեաղե մի ծեաեւի ի աի նօաօի աաի եյ. Ի ա ի աօ աչպեյա, ծաեայ ի ի նօաի ի աեա աի ի ծի նա
աի ի եի ա ի ծաաաաի ա ե ի ի աօ ի ծեի աղե ի ի ծաաաեաի ի օր ի ի եւսօ ի ա օի եւեի ա ի աօ-
ի ի, ի ի ա ի ծեեաաի ի ի աի աեօ.

Ի ի ծաաի ի նօե մի աժաի աի ի աի յօաի ա ծաչաեօեյ ենօի ծե-աղեի ե ի սօե, ի ի ի աի եր
ի ի ի աեօ ի ծի Օաղնեի ի աեւի սօ ենօի ծեեի ա, օժաօթօ ի աժաի մի սնեաի եյ աա ծաի ծե ե
ի աօի աի եի աե. Կօի ի աօղնեի աեաաաօոյ ի ա օի եւեի ի աչժաաօաե ի աի աօի աեի ի նօւթ
ի ծեի ի մի աեաի եյ ծաի ծե ե մի աժաի աի ի ե ի սօաւնօաաի ի ե ի ծաեօեա, եչ ի աի եաօեի -
ոյ մի ծեաեւի ի -յեի ի ի ե-աղեի ե ի ի եօե-աղեի ծաաեյի, ի ի ե ի աի աօի աեի ի նօւթ
աաեւի աեօաաի ծաչաեօեյ ենօի ծե-աղեի ե ի սօե, ա եաեի ե-օի ի աժեի ա աժաի աի ե օժա-
օեաօաե նաի ե աաեի աեօեա մի ծեաեւի սօ Օօի եօե ե ի օի օաաօաե ի ա աօի ծի ե ի եաի, ի ի
նօաաի աի եր մի նի օեի եի աեաե ե ի ի եօի եի աեաե.

Ի ե աեյ եի աի ի ա նաեժաօ, -օի ենօի ծեյ, աւսչաաի ի այ ե աեչի ե ի ի ծաաի ի նօւթ ի սօա-
նօա ա նաի ի ի շի ի աի ե, ի ծաեօե-աղե աղաաա աւի ի եի յաօ ի ի ծաաաեաի սօ մի ծեաեւ-
ի սօ շաեօ, մի ի մի աղօաօյ նաի եի ե մի աօեօե-աղեի ե նժաաղօաաի ե ծաօաի եր նօի յւեօ
ի աժաա ի սօաւնօաի լ շաաա-. Ի աժաւաի եա ե ի ծի օեի լ օ աի աղա աժաի աի ա նօեի օեօժի ա-
եի նս ի աղնօի յւեի. Կօե ի ի աօաաի եյ աւեե նաի սօ ե ծաչե-ի սօ ե - ի օ շաաա- աի նի ե-
օաի եյ, աի եչաեա-աի եյ եչ ի ծի օեի ա ռժի եի ա, ի եպչի սօ աեյ ի աղնօի յւաաի. Ի ի աի
աղաօ նեօ-այօ եի ռաժաղ ե ենօի ծե ի ի ծաաաեյեոյ շաաա-աի ե, ծաաաօեի եոյ մի աժա-
ի աի ի նօւթ, նաաի աի յօի եի ե ի ի ծաաի ի նօյի ե ի սօաւնօաա.

«Ծաաաեեօօաօեյ» ենօի ծե եւե մի ծեաեւի ի շի ա-եի ի ե ի սօե ի աաի շի ի աի ա աչ
օյնի աի եյ ի աղնօ ե ժի ե ենօի ծե-աղեի աի ի ի սօա ա մի աժաի աի ի ի ի սօաւնօաաի ի ի
ի ծի օաղնա, ա ծաեաա Օօի եօե, աւի ի եի յաի սօ եի ա ի աօաե աեչի ե.

Աի աղնօ մի ծաի, եւածաի ծեյ «ենօի ծե-աղեօե ի ի սօ», ի աղի ի օժյ ի ա ի ի նօի յի ի ի ա-
ժաւաի եա ի ի ի աեօ ենօի ծեեի ա ե ծաե ի աչսօաաի ի լ օ «ի ի սօօ ենօի ծե», «ի ծի օեի լ օ

i ði enoi æeï i ðaèi ouanooai i i i eai a i i eaca i adoeei i e daai ou a ai eui e-
 i uo eanoo è a nooai ai i aææai èè 1912–1914 aa. (æennooæoei i i uo daai ou
 A. A. Eadaaaaa, E. E. Eðuëi ai e, N. I. I açei a, E. A. I i ðoyi eei a, A. E. Doai e-
 ea, A. A. Nei i ei nei e, O. E. Oaduai ei è ad.) [18]. Nei i oa 40-ò aa. XX a. i ði a-
 eai a nooai ai ey daai +eò aoi aèò (a ea-anooa i ai i e eç npxaoi uo eei eè)
 a enoi ðe-anèea daai ou i daai +ai eeanna, i oaadè+i i -çai anei i çaei i i a-
 oaeunooa (E. E. Oæui aaei) [19]. Ai ei ai ea enneaai aadaeae, ça daaei è ene-
 ep+ai eyi è, i i -i daai ai o ni aadpai i i i a oaaeyei nu eço+ai ep i daeðe+anèi e
 aayooeui i noe a i aeanoè ni oaeui i ai nooai ai ey. A i oaeui uo daai oao çaða-
 aeaaeenu è i ði aeai u nooai ai ey aaçdaai oi uo. Oae, naaaai ey i ðaçæoeè
 aedæ oðoa è nooai ai ey i i aaçdaai oeo a Di nneè a i a ðei a Adai ai i i ai i ða-
 aeooeunooa i ðeai aèe a nai ae daai oa E. I. Ai ðpai ei. A 1950-a aa. çaðaaeaaè
 yoi o ai i ði n è aooæa enoi ðeè [20].

Ni a+aeà 1960-ò ai ei i oa 1980-ò aa. i ði enoi æeï ai çdi xaaia ei oadana
 è i ði aeai a nooai ai ey daai +eò. A daai oao A. B. Aadaoa, E. I. Eaaiaa,
 Y. Y. Eðoça, A. B. Eaaad+aaa, A. Ç. Oaei ai e, A. E. Anooai a [21] i oi a+apony
 i i i uoeè i i aadi eçæoeè oðæoeei i i uo açæyãia (eçaanoi ue i oeaç i o noadaï oè-
 i ia, naççai i ue n i ði oanai «i ooi aèe»). Ai anoa n oi E. E. Ai eyni ue, A. A. Nei-
 i ei neay è aooæa enoi ðeè i ði ai eææe eço+ai ea è oðæoeei i i uo oi [22].

I ni aai i i aaei i oi, +oi a yoi i a ðei a adai ai è aueè i i oaeèei aai u daai ou,
 i i naççai i uo enoi ðe+anèi i o i i uo eèeaeaaoeè aaçdaai oeo u a NNNB, i daai e-
 çæoeè nooai ai ey i a neo+ae aaçdaai oeo u, i aadæaeui i e è oðoi ai e i i i ue
 aaçdaai oi uo [23]. Ai ði +ai , èi apueany daai ou, eae i daaei, nooaaþo eçeè-
 i ae eaoai ðe+i noup auneaçuaai eè, i oðeoþo ana oi i ei æeooeui i a, +oi auei
 naaeai i a i aeanoè ai ðuai n aaçdaai oeoæ a i a ðei a Adai ai i i ai i dae-
 oaeunooa. Oai daoei i aoi ai ei æe+anèay aaç çæoè daai o ai i i i ai oae è i no-
 eanui i a oðai a 1930–1950-ò aa.

Oi oy ðaçæoeèa enoi ðei a ðæoeè i i i ði aeai a ni oaeui i ai nooai ai ey a yoi
 adai y i ði ai eæeï nu, è ei aee nu i i daaaè i i uo oniaoe, oai i a i ai aa i i i aèa
 ai i ði nu i noaaee nu i a ðapai i u è. I ðai aeaaèa i adoeei ay oai çoda, a oaeæa
 nai i oi çoda enneaai aadaeae, ai ai aoeçi a eçi xai eè oadè+anèi ai i aadæaeà.

I i aue aei è ai ei ai ey è ni oaeui i i o nooai ai ep ai çi eè a 1990-a aa., ei-
 aa a Di nneè ai i au noaei aai eoi nu ni oaeui i a nooai ai ea. Yoæ neoaaey i ðe-
 aaè è i +adaai i i o ani eanèe i a o-i i ai ei oadana è i ði aeai a nooai ai ey daai-
 +eò [24]. Aai i uo ai i ði nu, i adyao n i auei è i ði aeai ai è daai +aa çaei i i a-
 oaeunooa, i ni aai i i ei ai oi ði i eço+apony E. A. Eoi ðeyi i ai e è A. E. Noai ai i-
 auu [25]. Aaei aeoea oi ðæoei -i aoi ai ei æe+anèea ani aeou i ði aeai u i oðæ-
 pony a i i i i a ðæoeè A. A. Eanadi aa, P. A. Einaaaaa, P. A. Beooaaa, nooai yò
 N. I. Eðanèeui eei aa è A. O. Oaeè oaaa, E. I. Aay i è ad. [26]. A daai oao i oi a+
 pony i i i uoeè ðaçdaai oèè i i a uo ei i oi oaeui uo i i aoi ai a.

Վերջին 1990-ականներից 2000-ականներին իրականացված հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ 1990-ականներից սկսած ժամանակակից Հայաստանում կրթության ոլորտում տեղի է ունենում ակտիվ փոփոխություններ, որոնք կապված են կրթության որակի բարձրացման, կրթական հաստատությունների ֆինանսավորման, կրթական մեթոդների և կրթական քաղաքականության փոփոխության հետ։

Մասնավորապես, կրթության որակի բարձրացման ուղղությամբ իրականացված աշխատանքները ցույց են տալիս, որ կրթության որակի բարձրացման համար կրթական հաստատություններում կիրառվում են նոր մեթոդներ, որոնք կապված են կրթական մեթոդների և կրթական քաղաքականության փոփոխության հետ։

Ինչպես նաև, կրթության որակի բարձրացման ուղղությամբ իրականացված աշխատանքները ցույց են տալիս, որ կրթության որակի բարձրացման համար կրթական հաստատություններում կիրառվում են նոր մեթոդներ, որոնք կապված են կրթական մեթոդների և կրթական քաղաքականության փոփոխության հետ։

Այսպիսով, կրթության որակի բարձրացման ուղղությամբ իրականացված աշխատանքները ցույց են տալիս, որ կրթության որակի բարձրացման համար կրթական հաստատություններում կիրառվում են նոր մեթոդներ, որոնք կապված են կրթական մեթոդների և կրթական քաղաքականության փոփոխության հետ։

Ε. Α. Çαάαεί Οάι δέϋ νί οεάεϋί ίάι ίάάνί α+αί εϋ. – Ì., 1924. – 203 ν.; Ì ί αεά. Οάι δαοε+αί-εεά ί νί ίάϋ νί οεάεϋί ίάι νύδαοί άάί εϋ. – Ì., 1926. – 220, 3 ν.; Ì ί αεά. Ì όοε ε νύάϋάϋ νί-οεάεϋί ίάι νύδαοί άάί εϋ. Έδαοεε ί+αδε γέί ί ίι ε+αίεεο ί νί ίά νί οεάεϋί ίάι νύδαοί άάί εϋ. – 2-ά εçá. ίάδαδά. ε άί ί. – Ì., 1929. – 110 ν.; <άεεί Α. (Α. Βδί οεεε). Νί οεάεϋί ίά νύδαοί άάί εά. (Αάάάί εά ά άάι δεϐ). – Ì., 1924. – 27 ν.

16. Ε. Ì. Έεάεί άί δό Έπνι δέϋ άαçδαί οεόϋ ά Δί ννέε (1857–1919 άά.). – Ì., 1919; Α. Έπάάά Αάçδαί οεόϋ ά ΝΝΝΔ ε άί δϋάά ν ί άϐ (çá ίάδείά 1917–1924 άά.). – Ì., 1924; Ì ί αεά. Οεάçδαεϋ έεοάδαοόδϋ ίι δϋί έό οδóά ε άί δϋάά ν άαçδαί οεόάε. – Ì., 1925; Ε. Νόαοί άνεεε Ì άάδαεϋ ίι έπνι δεε νί οεάεϋί ίάι νύδαοί άάί εϋ. Νά. ίάδαϋε ίι ά δάά. Α. Α. Αάί νει άν ε Α. Ο. Ì εεϐοεί ά / Ì άϋ. δάά. Α. Ì. Οάεί άν έϋά. – Ì., 1928.

17. Α. Α. Έϐραεί ίά Ì δί οεά εçαδαϋάί εϋ ί νί ίά Νί άαονει άν νί οεάεϋί ίάι νύδαοί άάί εϋ / Ì ί ά δάά. ε νί δάάενε. Α. Α. Αάδεοά ε Α. Ο. Ì εεϐοεί ά. – Ì., 1934; Α. Αάδεο, Α. Ì εεϐοεί Ì νί ίάϋ νί οεάεϋί ίάι νύδαοί άάί εϋ. – Ì., 1934. – 199 ν.; Ε. Ì. Άί δοάί εί Ì δάάί άί ά δάο-εεδί άάί εά οδóά δάάί +εο ε νεόαεϋεο ά ίάδαϋε άί ά Νί άαονει ε αεάνοε. – Ì., 1939.

18. Α. Α. Έάδαάάα Çαεί ίι άαοαεϋνοάί ί νύδαοί άάί εε δάάί +εο ά οάδι νει ε Δί ννέε: Αάοι-δαο. άεñ... εάί ά. ϐδεά. ί άοε. – Ì., 1956; Ε. Ì. Έεάεάδι ά Δαάί +αά άαεαί εά ά Ì άοδί άδα-άά ά άί άϋ ίάδαί ε ί εδί άί ε εί ίάδεαεένε=αί νει ε άί εί ϋ (1914 – γί άαδϋ 1917 άά.): Αάοι-δαο. άεñ... εάί ά. εñ. ί άοε. – Ε., 1953; Ν. Ì. Ì άçεί Άί ί δί νί νύδαοί άάί εε δάάί +εο ά ΙΙΙ Ά νύααδνοάί ίι ε Άοί ά ε νύδαοί άαϋ εάί ίάί εϋ 1912–1914 άά.: Αάοι δαο. άεñ... εάί ά. εñ. ί άοε. – Ì., 1952; Α. Α. Νεί ί εί νεαϋ Νύδαοί άαϋ εάί ίάί εϋ ί άαοάοάδάνεο δάάί +εο ίι ά δόει-άί άνοάί ί ίάδοεε άί εϋοάαεεί ά (1912–1914 άά.): Αάοι δαο. άεñ... εάί ά. εñ. ί άοε. – Ε., 1954; Ο. Ε. Οάδαϋάί εί Νύδαοί άϋά çαεί ί ϋ 1912 άί άε ε νύδαοί άαϋ δάάί +αϋ εάί ίάί εϋ ά Ì ά-οάδαόδαά: Αάοι δαο. άεñ... εάί ά. εñ. ί άοε. – Ì., 1948; Ε. Ì. <αδί γανεαϋ Δάάί +εε άί ί δί νί ά ΙV Ά νύααδνοάί ίι ε Άοί ά ά άί άϋ ίάί άν δάάί εϐοεί ίι άν ίι άϋάί ά (1912–1914 άά.) (ί ά άάδαεάο άί εϋοάαεεί ά-άάί οοάί ά): Αάοι δαο. άεñ... εάί ά. εñ. ί άοε. – Ε., 1954.

19. Ε. Ε. Οάεϋί άάει Οάαδε+ί-οδóάί άί ά çαεί ίι άαοαεϋνοάί ά Δί ννέε (2-γί ί εί άει ά 19 άάεά). – Ì., 1947; Ì ί αεά. Çαεί ίι άαοαεϋνοάί ί Οάαδε+ί-çαάί άνεί ί οδóά ά Δί ννέε. 1900–1917. – Ì., 1952.

20. Ε. Ì. Άί δοάί εί Οεαç. νί +; Ç. Α. Άνοάί ί άε+ Ì άδαϋά ί άδί ί δεϋοεϋ Νί άαονει ε αεάν-οε ά ίάεάνοε οδóά (1917–1918 άά.). – Ì., 1958. – 144 ν.

21. Α. Β. Αάδαο Νόι εϋί εί ε Οδαοϋ άοί ά. – Ì., 1968. – 520 ν.; Α. Β. Έάαδϋ+αά Οάδεçί ε δάάί +εε άί ί δί νί ά Δί ννέε (1861–1917 άά.). – Ì., 1972. – 340 ν.; Α. Άνοδαοί Δαçάεοεά çαεί ίι άαοαεϋνοάά ί ίάί νεϋο δάάί +εί ε νεόαεϋει: Έñ. ί+αδε. (1917–1970 άά.). – Ì., 1971. – 215 ν.; Α. Ç. Οάεεί άά Νύδαοί άάί εά δάάί +εο ίάεάί όί ά ε ά άί άϋ ίάδαί ε ί εδί άί ε άί εί ϋ (άί οάαδεϋ 1917 ά.) // Ì άάαϋ ί εδί άαϋ άί εί ά. 1914–1918 άά. – Ì., 1968. – Ν. 347–366; Ì ί ά αεά. Νύδαοί άί ά άαεαί εά ίάοδί άδαάνεο δάάί +εο ά άί άϋ ίάδαί ε ί εδί άί ε άί εί ϋ (1914–1917 άά.): Αάοι δαο. άεñ... εάί ά. εñ. ί άοε. – Ε., 1964.

ι ε-αἰεῦ ἔῃοι δὲϋ. Ϊ αἱ ϗῶαί εἶ. – 2001. – ¹ 6; Ϊ ί α ρᾶ. Νἱ ῶεἰεῦί ί α ἡῶῶοί ἁαί εἶ ῶἁί ρ-εῶ ἁ Δἱ ἡἡεῶ ἁ εἱ ί ῶἁ XIX – ί ἁ-ἁεἶ Ὢ Ὢ ἁἁ. (ί ἁ ί ἁῶῶεἰεῶ ἁ ἱ ῶί ί ϗᾶί ἁἡεῶ ἱ ῶἁί δὲϋῶεῶ Ὢῶ-εἶ): Ἀεἡ... εἶαί ἁ. εἡῶ. ί ἁῶε. – Ϊ ., 2002; Ε. Ν. Ἀἱεῦῶἁἁ Νῶῶῶοί ἁαί εἶ ῶἁἁδ-ί ί ϗᾶί ἁἡεῶ ῶἁί ρ-εῶ εῶ ἡῶῶἁῦεῶ Δἱ ἡἡεῶ (1912–1917 ἁἁ.): Ἀῶοί ῶᾶῶ. ἁεἡ... εἶαί ἁ. εἡῶ. ί ἁῶε. – Εἶἁί ί-ἁί, 2004; Ε. Ϊ. Εῦἁί ἁἁ Ϊ ἁἁεῶεί ἡεἱ ἁ ἡῶῶοί ἁαί εἶ. Εἡοί δε-ἁἡεῶεῶ ί ί ῦῶ // Ϊ ἁἁεῶεί ἡεἱ ἁ ἡῶῶοί ἁαί εἶ. – 2001. – ¹ .16. – Ν. 59–62. Ε. Ἀ. Εῶί δὲϋί ί ἁἁ «ῶἁί ρ-εῶ ἁί ί ῶί ἡ» ἁ Δἱ ἡἡεῶ ἁί ἁῶί ῶί εῶ ί ί εἱ ἁεἱ ἁ XIX – ί ἁ-ἁεἶ XX ἁἁ. // Εἡοί δὲϋ ί ῶἁἁί ῶεἱ εἶ ἁῶἁεῦἡῶἁἁ ἁ Δἱ ἡἡεῶ. – Ϊ ., 2000. – Εἱ. 2. Ἀῶί δᾶϋ ί ί εἱ ἁεἱ ἁ ΧΙῶ – ί ἁ-ἁεἱ XX ἁ.; Ἀ. Ἀ. Ϊ ί ῶί ϗἱ ἁ Ἀεῶῶᾶ ῶῶῶἁ εῶ ἡῶῶοί-ἁαί εἶ ί ί ἁᾶϗῶἁί ῶεῶ ἁ Εἶᾶί ἡεἱ εῶ ἁῶἁῶί εῶ. 1915–1920 ἁἁ. – Εἶᾶί ῦ, 2002. – 136 ἡ.; Ϊ ί ρᾶ. Νῶῶῶοί ἁαί εἶ ῶἁί ρ-εῶ ί ῶ ί ἁἡ-ἁἡοί ῦῶ ἡῶῶ-ἁἁἁ ἁ Εἶᾶί ἡεἱ εῶ ἁῶἁῶί εῶ. Εἱ ί ἁῶ XIX ἁ. – 1919 ἁ. – Εἶᾶί ῦ, 2003. – 328 ἡ.; Ἀ. Ἀ. Ϊ ί ῶί ϗἱ ἁ, Ἀ. Ὢ. Ὢἁεῶῶἁἁ, Ν. Ϊ. Εῶἁἡεῦί εἶεἱ ἁ Ϊ ἁἁε-εἱ-ἡἱ ῶεἰεῦί ί ἁ ἡῶῶοί ἁαί εἶ ἁ Εἶᾶί ἡεἱ εῶ ἁῶἁῶί εῶ: εἡοί δε-ἁἡεῶεῶ ί ί ῦῶ ί ἁ-ἁεἶ Ὢ Ὢ ἁἁἁ. – Εἶᾶί ῦ, 2004. – 500 ἡ.